

Forvaltningsrevisjon anskaffelser vann og avløp - Rapport

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Skaun kommune

Møtedato

17.06.2026

Saknr

26/26

Saksbehandler Ola Lund Renolen

Arkivkode FE-217

TI-&58

Arkivsaknr 24/609 - 8

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget slutter seg til revisors anbefalinger og sender rapporten til kommunestyret med følgende innstilling:

1. Kommunestyret tar rapporten om anskaffelser vann og avløp til orientering
2. Kommunestyret tar revisjonens anbefaling om at det for planlagte prosjekter innen vann og avløp bør utarbeides et komplett beslutningsgrunnlag, inkludert livsløpskostnader og kostnadsrammer med synliggjort usikkerhet, til orientering. Kommunestyret ber kommunedirektøren følge opp dette ved å fremme en sak til kommunestyret som redegjør for hvordan dette kravet kan operasjonaliseres og sikres i kommunens praksis, herunder:
 - a. forslag til prinsipper og krav til beslutningsrunnlag
 - b. hvordan livsløpskostnader og usikkerhet skal beregnes og håndteres
 - c. hvordan dette skal forankres i styring og rapportering
3. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å utarbeide og arkivere anskaffelsesprotokoller og meddelelse om tildeling med tilstrekkelig begrunnelse for alle konkurranser.
4. Kommunestyret ber kommunedirektøren om en skriftlig rapport av oppfølgingen av punkt 2 og 3 innen 15. desember 2026 for behandling på kontrollutvalgets første møte i 2027.

Vedlegg

Rapport - Forvaltningsrevisjon anskaffelser vann og avløp

Saksopplysninger

Kontrollutvalget bestilte en forvaltningsrevisjon med tema anskaffelser innen vann og avløp på sitt møte 5. februar 2025 (Sak 3/25).

Formålet med revisjonen var å undersøke om kommunen er godt rustet til å håndtere økt press på VAR-området. Har kommunen tilstrekkelig kompetanse og systemer for god prosjekt- og økonomistyring i fremtidige investerings- og byggeprosjekter? Prosjektplanen ble vedtatt 13. august 2025 i sak 27/25.

Det er totalt fire problemstillinger som besvares i denne rapporten.

Det er utarbeidet revisjonskriterier til de tre første problemstillingene som er beskrevet i vedlegg 1. Siste problemstilling er beskrivende, og det er derfor ikke revisjonskriterier eller vurderinger knyttet til denne.

1. Er planlegging, budsjettering og prosjektering av infrastruktur inne VA-området i Skaun kommune gjort i henhold til regelverket og anbefalt praksis?
2. Er anskaffelsen av entreprenør og evt. prosjektledelse for oppføring av infrastruktur innen VA-området utført i henhold til regelverket?

3. Er gjennomføringen av investeringsprosjekter, herunder oppfølging og kontroll av leveransen fra entreprenører, samt avviksrapportering og - håndtering utført i henhold til regelverket og anbefalt praksis?
4. Har kommunen tilstrekkelig ressurser og kompetanse innen VA-området?

Det er to konkrete prosjekter som er undersøkt:

- Eggkleiva renseanlegg. Prosjekt 754 (avløp)
- Overføringsledning Eggkleiva - Børsa. Prosjekt 656 (vann)

Revisors vurdering

Problemstillingene som ble vurdert allerede i bestillingsvedtaket ble bekreftet i prosjektplanen, og er alle svart ut i rapporten.

Til problemstilling 1 er det utledet fem revisjonskriterier for begge prosjektene. For vannprosjektet vurderer revisor at tre av kriteriene anses om oppfylt, et delvis oppfylt og et ikke oppfylt. For avløpsprosjektet anses de samme kriteriene som oppfylt alle sammen.

Til problemstilling 2 er det utledet fire revisjonskriterier og prosjektene er vurdert samlet. Tre kriterier anses som oppfylt et er ikke oppfylt.

Til problemstilling 3 er det utledet tre revisjonskriterier. To anses som oppfylt. Et er drøftet, men det er ikke konkludert entydig.

Til problemstilling 4 er det ikke utledet revisjonskriterier da denne er beskrivende.

Med utgangspunkt i de kriteriene revisor anser som ikke oppfylt konkluderes det med to anbefalinger hvor kommunen oppfordres til å sørge for at:

- Det for planlagte prosjekter innen vann og avløp utarbeides et komplett beslutningsgrunnlag som også omfatter livsløpskostnader, samt kostnadsrammer med synliggjøring av usikkerhet i kostnadsrammen.
- Det utarbeides og arkiveres anskaffelsesprotokoll og meddelelse om tildeling med tilstrekkelig begrunnelse for alle konkurranser.

Konseks vurdering og konklusjon

Revisjonen viser at kommunen stort sett har god kontroll. Av 17 revisjonskriterier for de to prosjektene er det bare to som ikke er oppfylt, og ett som er delvis oppfylt. Avvikene gjelder hovedsakelig dokumentasjon, rapportering til alle deltakere i anbudsprosessen og vurdering av økonomiske konsekvenser gjennom prosjektenes levetid.

Selv om det er få avvik, er kostnadsutviklingen bekymringsfull. I hovedplanen fra 2017 var den samlede kostnadsrammen 56,6 millioner kroner. Nå, før prosjektene er ferdigstilt, nærmer kostnaden seg 90–100 millioner kroner. Dette er noe både administrativ og politisk ledelse bør ta på alvor.

Overskridelsene kan delvis forklares med forhold utenfor partenes kontroll, som nye myndighetskrav siden 2017, over 180 endringskrav, samt geotekniske og arkeologiske utfordringer. I tillegg ble det underveis avdekket reguleringsbestemmelser som verken byggherre eller ansvarlig søker hadde fanget opp.

Dette er forståelige forklaringer, men peker samtidig på behovet for bedre planlegging. Kommunen og øvrige aktører bør ha tilstrekkelig kompetanse til å identifisere slike kostnadsdrivere på et tidlig tidspunkt.

Politisk nivå bør stille strengere krav til beslutningsgrunnlaget, slik at usikkerhet i kostnadsrammer kommer tydelig frem. Kommunestyret bør også bli mer aktivt i å etterspørre informasjon og kvalitetssikre grunnlaget før store investeringer vedtas.

Vi støtter derfor revisors anbefaling om at kommunen i fremtidige prosjekter skal utarbeide mer komplette beslutningsgrunnlag. Disse bør inkludere livsløpskostnader og tydelig vise usikkerhet i kostnadsrammene.

Revisors andre anbefaling, om å føre anskaffelsesprotokoll, er en enklere og mer administrativ oppgave. Vi anbefaler at denne tas med i kontrollutvalgets forslag til vedtak.

Det er også flere sammenhenger i revisors funn som ikke fører til konkrete anbefalinger, men som kontrollutvalget likevel bør utfordre både kommunedirektøren og kommunestyret på. Særlig gjelder dette samspillet mellom administrativ og politisk ledelse.

Revisor peker på at budsjettoverskridelsene i stor grad skyldes svakheter i de tidligste fasene av prosjektene. Selve behovet og begrunnelsen for tiltakene fremstår som gode, men det har vært mangler i beregninger og vurderinger knyttet til gjennomføring og kostnader. Dette blir særlig interessant når det sees i sammenheng med at kommunen de siste årene har hatt en betydelig reduksjon i prosjektlederkapasiteten, anslått til rundt 90 prosent. Selv om dette ikke er pekt på som en direkte årsak i rapporten, reiser det viktige spørsmål.

Det bør derfor være en politisk diskusjon om kommunen bevisst har redusert sin interne kompetanse, og i større grad baserer seg på eksterne tjenester, eller om situasjonen er et resultat av utfordringer med å rekruttere og beholde nødvendig kompetanse.

Dette er problemstillinger som ligger utenfor både revisors og kontrollutvalgets mandat å konkludere på. Samtidig er det sentrale og prinsipielle spørsmål som kommunestyret bør ta stilling til, fordi de har stor betydning for kommunens evne til å planlegge og gjennomføre framtidige investeringsprosjekter på en god måte.